

ΤΑ ΔΙΚΑ ΜΑΣ

ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ ΤΟΥ ΜΕΛΕΝΙΚΟΥ

(Από τὸ βιβλίο τοῦ καθηγητοῦ κ. Π. Σπανδωρίδη).

Στὸ Μελένικο τῆς Μακεδονίας ἐπικαρποῦν μεταξὺ τοῦ λαοῦ διάφορες προλήψεις, δύος καὶ σ' ὅδα ἄλλωστε τὰ χωριά καὶ τὰς πόλεις τῆς Ἐλλάδος καὶ σ' αὐτὴ τὴν πρωτεύουσα ἀλόμα.

Πιστεύουν λοιπῶν οἱ κάτοικοι τοῦ Μελενίκου ὅτι τὸ Σάββατο εἶναι «κοντὶ μέρων καὶ σ' ὅτι δοπιάνηποτε δουλειά καὶ ἀν πιάσει κανεὶς Σαββατιακά, δύσκολα τελειώνει».

Ἐπίσης ἐπιχραποῦν στὸ Μελένικο ἡ ἔξης προλήψεις:

— «Οποιος δένει κόμπο, δένει τὸ κακό.

— «Ἄλιτα σαναὶ τὸ ματιάσουν, ἡ μητέρα του πρέπει νὰ πάῃ λίγο ἀλάτι στὰ δάγκυά της, γά τὸ βάλι στὰ φρύνια καὶ στὸ μέτωπο του καὶ ἡ πὴ τρεῖς φορὲς τὰ ἔξης:

Νὰ σκάσουν τὰ κακὰ τὰ μάτια, τὰ μαῦρα καὶ τὰ γαλανά καὶ τὰ γαλαζοπλουμιστά.

— Γιὰ τὸ δέσμιο, πρέπει νὰ δώσῃ κανεὶς φρόνεμα τοῦ «δεμένου» στὸν πατέρα νὰ τὸ διαβάσῃ σαφάντα μέρες στὴ σειρά μπρὸς στὴν «Αγια Τράπεζα». Ἐπειτα πρέπει νὰ πάρῃ μιὰ κλειδωματικὰ καὶ ν' ἀρχίσῃ νὰ τὴν ἀνοίγῃ καὶ νὰ τὴν κλείνῃ σαφάντα φρόνες, ἀπὸ μιὰ φορά τὴν ἡμέρα. «Ετοι, ὁ «δεμένος» ἐλευθερώνεται.

— «Αμα εἰσαι γιναίκα καὶ δὲν σ' ἀγαπάπει ὁ ἄντρας σου, πάρεις μιὰ νυχτεριώδη τὸν πιάστης στὴ ἔκκλησι καὶ ποὺ ἔφαγε ἀντιδώρῳ, τὴν ἀνοίγεις, βγάζεις τὸ κοκκαλάκι της καὶ τὸ φυλάκιο μέσα στὴν τσέπη σου, ώστουν νάρθη μόνος του ὁ ἀπίστος νὰ σὲ βρῇ.

— «Αμα κανεὶς ἔχει φαγόνδα στὸ κορμὶ του, τὸν πάρονταν, τὸν βάζουν κάπω ἀπὸ μιὰ κιδωνιά καὶ γιατρεύνεται.

— «Αμα ἔχει ποιὸν καιρὸν νὰ βρεῖται, βγαίνει ἔνα παδὶ δρανὸν στὸν δρόμον. Καὶ καθὼν περνάει κάπω ἀπὸ τὰ παραδύρια, οἱ νοικοκυραῖς τὸ περιχύνουν μὲ νερό. «Ετοι θάλη σὲ λέπεις τὸν πατέρας σου, ώστονταν καὶ ἡ βροχή.

Γιὰ τὴν θέρη φρόνη. «Αμα ἔχεις θέρημα καὶ θέλεις νὰ γίνεται γίγιτσας ἀπ' αὐτή, πρέπει νὰ βρής μιὰ τούφα ἀπὸ μαλιά μάρκοίδας, νὰ τὰ κάμψης καῦμαλι καὶ νὰ τὰ περάσῃς στὸ λαμπό σου. Οι πυετοί σου σαν κοπούντο τότε ἀμέσως.

Γιὰ τὴν κιτρινάδα α. Πάρεις πικραγγιοφιά, τὴν σπάστης στὸ γουδί, τὴν γουφᾶς καὶ χάνεται ἡ κιτρινάδα.

Γιὰ τὴν βλογιά. «Οταν ἔνε πανὸν ἔχει βλογιά, βάζουν μέσα σ' ἔνα πιάτο σωμία μαζὶ μὲ μελι καὶ ζάχαρι καὶ τὸ τοποθετοῦν ἀπάνω στὸ προσκέφαλό του. Ἐπίσης τὸ φαγτίζουν μὲ ζάχαρι καὶ μὲ νερό καὶ ἐπὶ σαράτα μέρες σύντε ξεματίζουν οὔτε παγιερένουν μέσα στὸ σπίτι, ὃς ποὺ νὰ γίνη ὁ ἀρρωστος καλά.

Γιὰ τὸν ἄνθισμα. Γιὰ νὰ γίνηται ὁ ἀρρωστος ἀπ' αὐτή τὴν ἀρρωστεία, πάρονταν μιὰ πέτρα θυματισμένη μὲ ματακοδισμάτα, κατράμι καὶ κάρδιονα σπασμένα, τὰ ζυμώντων ὅλα μὲ φακί τα καὶ τὰ βάνονταν ἀπάνω στὴν πλήρη.

νάλι, σὰν γνήσιος ἀκροβάτης, σκαρφάλωσε ὡς ἀτάνω καὶ μπήκε μέσα στὸ σπίτι.

Ἐκτὸς τῆς σκηνῆς αὐτῆς, ὁ Καρλούντιο διηγήνηκε πῶς πήγε μιὰ μέρα στὸ σπίτι τῆς Ραφαέλας, ἡ ὥρα του ἐπόρτεινε νὰ σκοτώσῃ τὸν ἄντρα της.

— «Οταν ἔμπτηκα μέσα στὸ σαλόνι, είπε ὁ παληάτος, βρέθηκα μπροστά στὴν κοντεσίνα καὶ στὴν Ἀντωνιέτα Καρότσα. Μὲ βάλανε νὰ καθήσω καὶ ἔπειτα νὰ κοντεσίνα ἀρχίσε νὰ μοῦ λέπῃ.

» — Πρόκειται για μιὰ δουλειά σπουδαία, αὐτὸν τὴν δούλη της φρέληθητε καὶ ἐπέν τὸ προστάμανός σου δὲ Καρντινάλι. Πρόκειται γά σκοτώσης τὸν λοχαγὸν Φάντα, τὸν σύζυγο μουν. «Ἡ αμοιβή σου θὰ είνει ἐπαπόληστη πιάστρα, τὰ μεσά προσκαταβολικῶς καὶ τ' ἄλλα μιὰ κατόπιν. Ἀλλά, μετά τὸν φόνο, πρέπει νὰ φύγης καὶ νὰ μὴν ξαναφάνης πειραί σ' αὐτὸν τὰ μέρη.

» Καὶ ἀφοῦ μοῦ εἴπε τὰ λόγια αὐτά, ἡ κοντεσίνα ἔβαλε τὸ χέρι στὴν τοσέπη της, ἔβγαλε ἔξη ἀσημένια πιάστρα καὶ μοῦ τάδωσε.

«Ἡ ἀποκαλύψεις αὐτές ἀναστατώσαν τὸ δικαστήριο. Οι συνιτηρίζοντας διτὶ δὲ οἱ Καρλούντιο τάλεγε αὐτά γιὰ νὰ ἔκδοκηθῇ τὸ πρώτη προστάμανό του, ποὺ δὲν τὸν ἔχωντες, ἐπειδὴ τὸν ἔδεοντα καθεμέρου, διταντὸν στὸ ίπποδρόμιο του. Ἀλλὰ παρ' ὅλη, δὲν κατώρθωσαν νὰ σύσσουν τὸν πελάτες των.

Τὸ δικαστήριο ἀδύωσε τὴν δυστυχισμένην Ἀντωνιέττα Καρότσα, μολονότι ἡ συνενοχή της ήταν φανερή, ἐπειδὴ ἔλαβε ὑπὲρ τοῦ δυστυχισμένου της.

«Οσο γιὰ τὸν ἄλλους δύο κατηγοριούμενους, καταδίκασε τὸν μὲν Καρντινάλι εἰς θάνατον, τὴ δὲ κοντεσίνα Ραφαέλα σὲ ίσοδια καταναγκαστικά ἔχογε.

«Ο Καρντινάλι καρατομήθηκε ἔπειτ' ἀπὸ μερικές ἔδοξες.

«Ἡ ώραία Ραφαέλα ἔκανε τριάντα διλόκληρα χρόνια στὴ φυλακή, ώστουν, τὸ 1908, χάρις στὴ μεσολάθηση τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας τῆς Ιταλίας, τῆς χαρίσαντος τὸν ὑπόλοιπο τῆς ποινῆς της. Καὶ ἡ κοντεσίνα, που ἤταν πειά γρήγορη πενηντάρα, πήγε καὶ κλείστησε σ' ἔνα μοναστήρι, ἔξω ἀπὸ τὴν Ρώμη. Ἐκεῖ ἔμεινε ἄλλα είκοσιτέστεντε χρόνια, προσπαθῶντας μὲ τὴν προσευχὴν καὶ τὴν ἀφοσίωσι στὴ θρησκεία, νὰ έχειεσθη γιὰ τὸ ἔγχητημά της.

ΜΙΑ ΜΑΤΙΑ ΣΤΑ ΠΕΡΑΣΜΕΝΑ

Η ΜΗΤΕΡΑ ΤΟΥ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ

Γιά τὴν ἀγάπη τὴν δοῖα ἔτρεφε ὁ ἀλημονήτος διευθυντής τῆς «Ἀκροπόλεως» Βλάστος Γαβριηλίδης πρὸς τὴν μητέρα του, δὲν ἔχουν γραφεῖ δυνατούς ὡς τὴ σπειριτικής πολιτικής πράγματα. «Ἡ δύπτη αὐτὴ τοῦ Γαβριηλίδης γιὰ τὴ μάνα του περιώνει τὰ ὅρια τῆς στοργῆς καὶ τοῦ σεβασμοῦ, φέτανε στὸ σημεῖο τῆς πιὸ μεγάλης καὶ τῆς πιὸ θερμῆς λατρείας. «Οταν πέθανε τὸν πατέρα του, δὲ Γαβριηλίδης ἐσπάραχθη κυριολεκτικός ὥστε τὸν πόνο του. Κλεστικὲς δλομύνας κοντά στὸν νεκρὸ της καὶ τῆς μιλούσε γλυκά, τριφερά, πονεύενα. Κι' ἔπειτα, χρόνια, καὶ χρόνια, ὡς ποὺ ὑπέκυψε κι' ὁ διοις στὸ μοτρά, διταντὸν μέρα μεταξύ του γιὰ νὰ τὸν περιποιείται. «Ἐγράφομεν σχετικάς ἀκόμα καὶ ποιμαντα, ἔνα τὸν δικαίουμενον τοῦ Χριστοδούλου Γ. Πετσαλά «Κομάνσεις», που παρέμενε στὴ Θήρα στὴν πολυαγαπημένη την περιοχή την.

Μετά τὸν θάνατον τοῦ Γαβριηλίδη, ὁ γνωμόδος της πατέρας του, κ. Θ. Συναδινός βρήκε στὰ χαρτιά του, μὲ διπλαίσιας λεπτομέρειές τους.

«Η μητέρα του Γαβριηλίδης θανάτησε αὐτής ἔκ μέρους τοῦ πατιδόντος της. «Αγαπούσθε τὸν Βλάστο Γαβριηλίδην θερμά, τὸν στάθηκε ἀληθινή μητέρα.

Στὰ 1885, διταντὸν της Γαβριηλίδης προφύλακιστη στὶς ἀπαίσιες, τὶς φρικώδεις φυλακές Κόκλα, γιὰ κάποιο διάρκε του, δὲ Γαβριηλίδης τοῦ συνεψηλακίδην ἔκουσιος μαζὶ νὰ νόσησε τὸν περιποιείται. «Ἡ ὑπέροχη αὐτή πράξη της παρέστη τὸ πάτρονο της ἀπέραντης, ἔνα τὸν ηγεμόνα την ποιητική την συγκαθειρίζει.

ΤΩ ΦΙΔΩ ΒΛΑΣΙΩ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗ

(Υποδίκων ἐν ταῖς φυλακαῖς Κόκλα, ἐπὶ τῇ ἔκουσιᾳ τῆς μητρός αὐτοῦ συγκαθειρίζει).

Εἰς δρόμους φεγύνουσι μαζιούς τὸν Ήραδόνου μένον εἰς τὰ Ίεροσόλιμα ἡγούμενα διητοῦσα τὸν πόνον της ἔχειται καὶ ἔνωντεν θερμά, Θεόν καὶ Κύριόν της, η ἀφέλης καὶ ἀφθορος τῆς Ναζαρέτ παρθένος.

Τὴν ἀφετὴν τῶν τέκνων της ὡς κόσμον ἐὰν είχεν ἐνέργειαν τὴν ἔγωγεν τὸν πατέραν της Κορηνῆιαν· ἔνεπεν αὐτῆς τὴς ἀρετῆς, ἔνεπεν αὐτῆς τὴς ἀρετῆς, ἔνεπεν αὐτῆς τὴς ἀρετῆς, εἰς τὴν Γοράκων εὐκλειαν καὶ ἔκεινη συμπατείγεν.

«Ανωθεν δὲν θεων, ἀνωθεν αὐτῆς τῆς Παναγίας, η μήτηρ σου παραδίειμα ἀμιγητὸν προτείνει.

«Ω! η ψυχή μου πρὸ αὐτῆς γονυτεῖται καὶ κλίνει τὸ πρόσωπον της ποδούδην ποτέ προσεκλινεῖται πάντας.

Αἰσχύλοις ὑψος ἥθελα μάτια στηγμῆν καὶ μόνην ἀντιστήνων τοῦ θύρου της τὸ ἀσμα τὰ τονίσω. Τὸ δόνομο της ἥθελα νὰ ἀπαθανατίσω καὶ εὐθύνης τὸν πόνον της κατηγορίαν.

«Ε! πρέπει νὰ ιδῃ της λεπτήν, μεμαραμένην γραίαν ἀσθενικήν, ψόλιαν, ὡς δέντρον στὸν πάρονταν ζαράν καὶ θάρσον, καρυγών, σκηνῶν χιλίων.

«Ἐκεὶ νὰ ιδῃ της λεπτήν, μεμαραμένην γραίαν ἀσθενικήν, ψόλιαν, ὡς δέντρον στὸν πάρονταν ζαράν καὶ θάρσον, νὰ τὴν ιδῃ της παραδίειμα ἀμιγητὸν προτείνειν,

Καὶ μὲ διποῖον διαρκές μειδίαμα, μὲ ποιάν γλυκύτητην ἀμετάπτωτον ἐμμενούσαν σιμά σου! μὲ διηγέλικήν, πραότητα ἀγίαν, μὲ δημητρίους καὶ θάρσους καὶ σποτίαν, εἰς σύγχυσιν κινήσεων, κραυγῶν, σκηνῶν χιλίων.

«Ἐκεὶ νὰ ιδῃ της λεπτήν, μεμαραμένην γραίαν ἀσθενικήν, ψόλιαν, ὡς δέντρον στὸν πάρονταν ζαράν καὶ θάρσον, νὰ τὴν ιδῃ της παραδίειμα σιμά σου!

«Α! είλε της ἀνώτερον περιγραφῆς καὶ λόγων· είλε της μόνον νοητῶν καὶ αἰσθητῶν δὲν είλε βοηθημάτων ἔφανοι καὶ ἐπίπλαστοι δόδυναι, οὐτε μανία ἀγνωτῶν καὶ πολιτικολόγων.

Είλε της θεον, είλε της ως τοῦ Χριστοῦ τὰ πάθη καὶ τῆς ἀγίας σου μητρός η ἔθελοθισία.

«Ω, νὰ δένδοτε, μολιτὴ τὸ ἀσμα μου οὐδανία, νὰ ἔφθανε εἰς τοῦ στήθους της παρήγορον τὰ βάθη!

Πῶς τὴν λατρεύω! «Ἀλλὰ πῶς ἐκ μέσης της καρδίας, πῶς καὶ τὴν τύχην σου ζητῶ, φθονῶ καὶ μακαρίων! Κ' ἔλευθερια καὶ ζωήν, ως φύλε μου, χαρίζω, ἀρκεῖ νὰ τύχω της λαμπτῆς ης ἔτικες θυσίας!

Εἰσ' εὐτυχής καὶ τίτοτε μὴ τὴν ψυχήν σου θύλιβει. Εάν πολαργωρίζεσαι, διν ἐπὶ ἀπωλεῖσαι, διν ὑπέκυψες τοῦ περιποιείται, διν συνχρος διόλου.

Εἰσ' εὐτυχής καὶ τίτοτε μὴ τὴν ψυχήν σου θύλιβει.

Εάν πολαργωρίζεσαι, διν ἐπὶ ἀπωλεῖσαι, διν ὑπέκυψες τοῦ περιποιείται,

διν σύνχρος πλεύσεων καὶ τίτοτε μὴ τὸν περιποιείται.

Ἐν μόνον θάπευμα μητρός τοιαύτης σ' ἀνταμείδει.

